

Ivana Prijatelj Pavičić

Kristološke ideje u kontekstu spomena na Lepantsku bitku: prilog studiji oltara Ivana iz Vrane u crkvi San Giuseppe u Veneciji

U crkvi San Giuseppe u četvrti Castello u Veneciji nalazi se zanimljiv kameni oltar Domenica Graziolia da Salò, koji je dao podignuti venecijanski admiral Ivan, rođen u Vrani nedaleko od Zadra. Dalmatinac Ivan Vranjanin, žitelj Venecije, uputio se u pomorsku bitku na Lepantu 1571. godine u službi admirala, na galiji najvišeg zapovjednika venecijanske flote, Sebastiana Veniera. Vrana je bio, kako je zapisano na natpisu oltara u crkvi San Giuseppe, zamjenik komandanta ratne mornarice, najsnažnije pomorske sile unutar Svete Lige – one Republike Venecije. Ivan Vranjanin dao je podignuti u crkvi oltar i grobnicu za sebe i svoju obitelj nakon povratka iz pobjedničke bitke kod Lepanta, a prije 30. rujna 1575., kada je zabilježena admiralova posljednja želja. Stoga se čini primjerenim datirati njegov oltar prije 30. rujna 1575., u razdoblje između kraja 1571. i srpnja 1574., kada je sagrađena obiteljska grobnica podno oltara.

Oltar Ivana Vranjanina, od istarskog kamena, arhitektonski je vrlo jednostavan. Atika je izvedena u obliku trokutastog zabata, gdje se nalaze tri bradate muške figure proroka koje drže vrpce s natpisima. Na oltarnoj je pali isklesan reljef s prikazom Rođenja, s Ivanom Krstiteljem. U središtu su gornje pale prikazani anđeli kako lebde nebom, od kojih četvorica nose zlatne vrpce sa sljedećim natpisima (čitajući s lijeva na desno):

GLORIA IN ALTISSIMIS DEI (Slava Bogu na visinama); *ABLATVM EST SCEPTRVM DE IVDA* (Oduzeto je žezlo Judi); *DEDI TE IN LUCEM GENTIVM* (Žrtvovah te za svjetlo svijeta); *VENIT QVI MITTENDVS ERAT* (Došao je onaj koji bijaše poslan).

Na donjem se rubu retabla čita natpis pisan rimskom kapitalom, sadržaj kojeg evocira Lepantsku pobjedu kao i važnu ulogu Ivana Vranjanina u tom velikom povijesnom događaju.

U središnjem su dijelu predele urezane tri mletačke lađe, dva galijuna i jedna galija. Pretpostavlja se da su one dio venecijanske ratne flote kojom je ovaj admiral rukovodio u Lepantskoj bitci. Moguće je da središnja galija uprizoruje upravo *Capitanu* - admiralski brod glavnog venecijanskog zapovjednika Sebastiana Veniera, na kojoj se nalazio admiral Ivan Vranjanin. Ovaj shematski prikaz na antependiju predstavlja moćnu venecijansku flotu s ratnim brodovljem iz drugih savezničkih kršćanskih država, odnosno predstavlja odnos snaga upravo pred početak bitke.

Zanimljivo je ikonografiju Vranjaninova oltara razmotriti u kontekstu ikonografije koja se razvijala u kršćanskim zemljama saveznicama nakon Lepantske bitke. Ta je bitka bila omiljena tema umjetničkih djela od godine 1571. do Kandijskog rata. Odjeci rata prikazani su na više sakralnih kompozicija te se ogledaju na prikazima i komemorativnim portretima glavnih junaka. Među opisanim kompozicijama prevladavaju one koje prikazuju Uznesenje Bogorodice, Bogorodicu u Ružičnjaku, Gospu od Karmela, Loretsku Bogorodicu, Obrezanje i Raspetog Krista, a na čijim su prostorima naslikani kršćanski saveznički vladari i vojskovođe. Najveći je broj kompozicija, počevši od 1572., posvećen Bogorodici, kada je uspostavljen *Commemoratio Beatae Mariae Virginis de Victoria* u Marijinu čast, kao zahvala Mariji na pomoći u bitci kod Lepanta. Na Vranjaninovu je oltaru posebna pozornost posvećena figuri Krista okruženog anđelima i prorocima.

Znanstvenica Carolyn C. Wilson objašnjava zašto je izabrana tema Svete Obitelji kao središnji motiv na Vranjaninovu oltaru, ujedinjujući prikaze na oltaru s razvojem kulta svetog Josipa, koji je bio nositelj mira i središnja ličnost *Ecclesie Militans* na zemlji.

Prijevod s talijanskog: Nina Šepić